

Schubert Franciszek (1797-1828)

Franciszek Schubert to jeden z twórców i prekursorów stylu romantycznego w muzyce. Dla historii muzyki zasłużył się przede wszystkim jako kompozytor pieśni (napisał ich ponad 600!)

Był dwunastym z czternaściorga dzieci szkolnego nauczyciela. Tylko pięcioro z nich dożyło swych pierwszych urodzin — Franz miał więc dwóch starszych braci i młodszą siostrę. Pierwszych lekcji muzyki udzielał mu ojciec ([skrzypce](#)) i starszy brat Ignacy ([fortepian](#)). W 1808 r. rozpoczął naukę w miejskim konwiktie w Wiedniu. Uczył się też gry na [organach](#) u organisty dworskiego Vlastimila Ružického, zaś kompozycji u Antonia Salieriego. Równocześnie śpiewał w cesarskim chórze chłopięcym (dostać się do niego było trudno — na podstawie ciężkiego, konkursowego egzaminu), a następnie został skrzypkiem kapeli dworskiej, pisał też swe pierwsze, zadziwiająco jak na młody wiek dojrzałe utwory. Rodzice chcieli jednak, by został nauczycielem. Ale Franz nienawidził nauczania, jednemu ze swych przyjaciół powiedział: — Przyszedłem na świat tylko po to, by komponować!

Mimo tej niechęci, by uniknąć służby wojskowej, studiował w seminarium nauczycielskim, a po jego ukończeniu pracował przez jakiś czas w szkole ojca. Jednak w 1816 r. definitywnie porzucił tę posadę i wybrał życie wolnego artysty. Do tego czasu miał już w swym dorobku 5 [oper](#), 4 [msze](#), 5 pierwszych [symfonii](#), dzieła kameralne i przede wszystkim pierwsze, genialne [pieśni](#), jak *Gretchen am Spinnraude* (*Małgorzata przy kołowrotku*, 1814 r.), *Heiden Röslein* (*Polna różyczka*, 1815 r.), *Erlkönig* (*Król Elfów*, 1815 r.) oraz *Der Wanderer* (*Wędrowiec*, 1816 r.).

Franz Schubert, Pstrąg op. 32

W Wiedniu nie radził sobie zbyt dobrze — był bardzo niezaradną życiowo osobą. Pieniądze zdobywał dając sporadyczne lekcje (był m.in. nauczycielem muzyki córek ks. Esterhàzego) oraz publikując swe dzieła. Wydawcy jednak niemiłosiernie wyczekiwali Schuberta i w sumie — mimo wydatnej pomocy przyjaciół — cierpiał niedostatek. Nie osłabił on jednak impetu twórczego Schuberta, który każdego dnia rano i przed południem pilnie komponował, a wieczorami muzykował i prowadził życie towarzyskie. Podczas takich wieczorów nazywanych *schubertiadami* wykonywano jego pieśni i tańce, które były symbolem duchowej więzi między grupą przyjaciół artystów. Do 1822 roku skomponował 3 opery, kilka mszy, [sonat](#) fortepianowych, no i oczywiście kolejne pieśni, np. *Der Tod und das Mädchen* (*Śmierć i dziewczyna*, 1817 r.), *Die Forelle* (*Pstrąg*, 1817 r.), *Sei mir gegrüsst* (*Bądź mi pozdrowiona*, 1822 r.). Pisał też kolejne dzieła kameralne (np. [Kwintet fortepianowy A-dur „Pstrąg”](#), z wariacyjnie opracowanym tematem swej własnej pieśni) oraz symfoniczne, ze słynną *Symfonią Niedokończoną* na czele (1822 r.). Utwór ten, składający się z zaledwie dwóch części, pod względem artystycznym nie jest jednak niedokończony — stanowi organiczną całość i jedno z arcydzieł tego gatunku.

Franz był bardzo niepozornym i nieśmiałym człowiekiem, szczególnie wobec kobiet. Około 1822 r. zaraził się chorobą weneryczną, która przez następne lata powodowała nie tylko okresy fizycznego bólu, ale też objawy umysłowej depresji. Niestety, nie było wówczas na nią lekarstwa. Nadal jednak bardzo intensywnie pracował, w ostatnich latach swego życia pisząc m. in. [tria](#) i sonaty fortepianowe, *Symfonię C-dur* zwaną „Wielką” (1725 r.) i całe mnóstwo pieśni: m.in. cykl *Die schöne Müllerin* (*Piękna młynarka*, 1823 r.), cykl *Winterreise* (*Podróż zimowa*, 1827 r.), znane i piękne *Ave Maria* (1826 r.) oraz ostatni cykl pod proroczym tytułem *Schwanengesang* (*Łabędzi śpiew*, 1828 r.).

Winterreise Franza Schuberta w interpretacji Barbary Kingi Majewskiej i Emilii Sitarz

Franciszek Schubert to jeden z najgenialniejszych kompozytorów romantycznych. Uprawiał niemalże wszystkie możliwe gatunki muzyczne. W twórczości symfonicznej i kameralistyce początkowo kontynuował tradycje [klasyczne](#) nawiązując do [Józefa Haydna](#), [Wolfganga Amadeusza Mozarta](#) i [Ludwiga van Beethovena](#), ale z czasem wykrystalizował indywidualny, [romantyczny](#) styl. Schubert był jednak przede wszystkim lirykiem, a jego ulubionym środkiem wyrazu była pieśń. Skomponował ich w sumie ponad 600 i dzięki niezwyklej inwencji twórczej nie ma wśród nich dwóch podobnych. Podejmował w nich najróżniejszą tematykę: od wydarzeń historycznych i obyczajów, przez refleksję filozoficzną i religijną, po zdecydowanie dominujący wątek miłości.

Spuścizna kompozytorska Schuberta jest olbrzymia: prócz [pieśni](#) mieści się w niej 8 [symfonii](#), 15 [kwartetów](#) smyczkowych,

ponad 20 [sonat](#) fortepianowych, [kantaty](#), [msze](#) i inne utwory religijne oraz kilkanaście [oper](#). Naprawdę trudno sobie wyobrazić, jak możliwe było skomponowanie tego wszystkiego do zaledwie 31 roku życia. Sam, gdy go pytano, odpowiadał po prostu: — Kiedy kończę jedno dzieło, zaczynam kolejne.

Był więc Schubert nie tylko geniuszem ale i tytanem pracy, a jego pełna uczuć muzyka, przepełniona tęsknotą za szczęściem, miłością do człowieka i wzruszającą pochwałą życia, cieszy się po dziś dzień zasłużoną popularnością wśród melomanów.

Franz Schubert, Lirnik

dr hab. Iwona Lindstedt

Ciekawostki

Wielkim autorytetem dla Franciszka Schuberta był mieszkający zaledwie parę ulic obok [Ludwig van Beethoven](#). Kompozytorzy ci jednak podobno nigdy się nie spotkali, ze względu na chorobliwą nieśmiałość Schuberta. Podobno dopiero na łożu śmierci Beethoven zapoznał się z utworami kolegi i miał się o nich bardzo dobrze wyrazić.

O niezwykłym tempie i intensywności pracy kompozytorskiej Schuberta najlepiej świadczy następujące zestawienie: napisał 8 pieśni jednego dnia, 146 w ciągu jednego roku i ponad 600 przez całe życie.

Wiemy, że Franciszek Schubert był niski, pulchny i nosił okulary. Przyjaciele nazywali go *Schwammerl*, co znaczy *Grzybek*, ale też *Baryłeczka*.

Do posłuchania:

- [Sonata a-moll Arpeggione](#) (cz. 1)

- *Kwartet smyczkowy d-moll Śmierć i dziewczyna*, [cz. 3, Scherzo. Allegro molto](#) i [cz. 4, Presto](#)

W Kanonie Muzykoteki Szkolnej:

- [Lirnik - pieśń](#)

- [Pstrąg op. 32 - pieśń](#)

- [Kwintet fortepianowy A-dur op. 114 Pstrąg](#)

- [Król Olch op. 1](#)